

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Roodkeelduiker (*Gavia stellata*) A001

1. Status

Vogelrichtlijn Bijlage I (sinds 1985). Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De roodkeelduiker is de kleinste vertegenwoordiger uit de familie van de duikers en heeft een kenmerkende slanke, licht opgewipte snavel. In Nederland is het een doortrekker en wintergast in vrij klein tot vrij groot aantal in de kustwateren van de Noordzee. De roodkeelduikers zijn in de winter kustgebonden zeevogels die het binnenland en het zoete water mijden, terwijl ze in de broedtijd leven in toendra's en (bos)meertjes.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de populatie roodkeelduikers binnen de Europese Unie is volgens 'BirdLife' 'ongunstig' met een Rode Lijst status 'zeldzaam'. Het broedgebied ligt in het noorden van Eurazië en Noord-Amerika. De voor Nederland relevante winterpopulatie is de Noordwest-Europese populatie die leeft in de Oostzee en de kustwateren van Noordzee en Oostelijke Atlantische Oceaan, van zuidwest Noorwegen tot Spanje¹. Nederland vormt een kerngebied in de winterverspreiding van de roodkeelduiker; in ons land bevinden zich relatief belangrijke aantallen van deze soort. De aantallen overwinteraars worden voor de Europese Unie geschat op ruim 50.000, voor Nederland is de (provisorische) schatting 10.000.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: De roodkeelduiker foerageert en rust voornamelijk in losse groepsverbanden in onze kustzone van de Noordzee, doorgaans tot 20 km uit de kust. Daarnaast foerageert hij in zeegaten en geulen tussen de Waddeneilanden en in veel kleinere aantallen in de Waddenzee zelf. De favoriete voedselbiotoop bestaat uit troebel kustwater en een geaccidenteerde zandige bodem. Dit kustwater heeft een minder hoge saliniteit dan het water van de open zee. De roodkeelduiker foerageert terwijl hij duikt. Daarbij stuwt de vogel zich met de poten vooruit en achtervolgt hij zijn prooidieren tot op de bodem. De roodkeelduiker jaagt gewoonlijk tot op 15 m diepte, maar duikbewegingen tot op 25 m diepte komen voor. Hij onderneemt in de eerste uren van de dag correctievluchten vanwege de 's nachts opgetreden passieve verplaatsingen door het getij. Er vinden eveneens massale verplaatsingen van roodkeelduikers plaats bij verstoring door scheepvaart. Verstoringafstanden lopen hierbij op tot vele honderden meters, mogelijk zelfs tot een kilometer.

Voedsel: De roodkeelduiker eet uitsluitend vis. Hij jaagt op alle vissen van ca. 4 cm (stekelbaars) tot 25 cm lengte (wijting en kabeljauw). Hij eet zowel bodembewonende kabeljauwachtige vissen, zeedonderpadden, harnasmannetjes en jonge platvis als vrij in de waterlaag zwemmende soorten zoals haring en sprat. Daarnaast voedt hij zich ook met soorten die zowel op de bodem als hoger in de waterkolom voorkomen zoals zandspiëring. Ook soorten die afkomstig zijn uit zoet water (bij spuisluisen!) worden niet versmaad.

Rust: De roodkeelduiker is zeer gevoelig voor verstoring door bijv. scheepvaart en windsurfers en voor olieverontreiniging. Jaarlijks worden kleine aantallen van deze soort dood op de Nederlandse kust gevonden, waarbij olie en verstrikking in visnetten opvallend vaak de doodsoorzaken zijn.

¹ *Waterbird Population Estimates – Third Edition* stelt dat de 1%-norm van deze populatie 10.000 is. Volgens deskundigen is deze norm veel te hoog. In de tweede editie was deze norm maar 750.

Windturbines op zee kunnen verspreiding van foeragerende vogels en lokale vliegbewegingen beïnvloeden.

4. Huidig voorkomen

Het verspreidingsgebied is in feite beperkt tot de kustzone van de Noordzee. Verder naar buiten, op de open Noordzee, is de soort zeer schaars. Verder naar het binnenland toe, in de Waddenzee, IJsselmeer, Delta en in de overige zoete wateren is de soort eveneens zeer schaars. De roodkeelduikers die daar opduiken zijn veelal besmeurd met olie of anderszins verzwakt door ziekte of verstrikking.

Op zee worden regelmatig grote dichtheden van roodkeelduikers gezien voor de Brouwersdam, in de kustzone voor de Hollandse kust en in de buitendelta's tussen de Waddeneilanden. Incidenteel kunnen zeer grote aantallen samenkomen op sterk ontwikkelde 'stroomnaden' die een scheiding tussen verschillende watermassa's op open zee aangeven.

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: In een grijs verleden was de soort wellicht aanzienlijk talrijker dan in 1980-2000. Er zijn weinig gegevens van de stand van de roodkeelduiker vóór 1960.

Recente ontwikkelingen: Recent lijkt de roodkeelduiker weer toe te nemen, een trend die vooral blijkt uit de tellingen van de Nederlandse Zeevogelgroep van de trek op zee. Zeer recent, sinds de winter van 2004/05, zijn ongewoon hoge aantallen van de soort gezien, gedurende lange tijd voor de Nederlandse kust.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Het verspreidingsgebied van de roodkeelduiker is niet ingekrompen.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig
Over de aantallen is geen exacte informatie voorhanden. De roodkeelduikerpopulatie lijkt de laatste twintig jaar in Nederland eerder in aantal toegenomen dan afgenomen.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig
Mogelijk met uitzondering van de factor rust lijkt het leefgebied van de roodkeelduiker in de Nederlandse wateren in orde. Zelfs grote olievlekken, zoals die in januari 2004 van de Tricolor (Atlantic Seabirds 6(3)-Special Issue) tasten slechts relatief kleine aantallen van de soort aan.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: matig ongunstig
In Europa als geheel neemt de roodkeelduiker in aantal af, mogelijk door problemen in de broedgebieden (verzuring van wateren). De recente toename in Nederland staat hiermee in schril contrast en suggereert problemen elders in het overwinteringsgebied omdat de situatie in Nederland niet sterk verbeterd lijkt. Het toekomstperspectief is aldus minder gunstig. Aan de andere kant zal de instelling van een zeereservaat in de Voordelta mogelijk gunstig zijn voor de soort.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: In de Nederlandse wateren is behoud van de huidige situatie voldoende.

Oordeel: matig ongunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomst	?	matig ongunstig
Eindoordeel	gunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Camphuysen C.J. & Leopold M.F. 1994. Atlas of seabirds in the Southern North Sea. IBN Research report 94/6. NIOZ-Report 1994-8. Institute of Forestry and Nature research, Dutch Seabird Group and Netherlands Institute for Sea Research, Texel.
- Leopold M. F., Skov H. & Durinck J. 1995. The distribution and numbers of Red-throated Divers *Gavia stellata* and Black-throated Divers *Gavia arctica* in the North Sea in relation to habitat characteristics. Limosa 68: 125.
- Ouweneel G.L. 1993a. Roodkeelduikers *Gavia stellata* in het Brouwershavense Gat. Limosa 66: 164-166.
- Zucco C. & Merck T. 2004. Ökologische Effekte von Offshore-Windkraft-Anlagen. Naturschutz und Landschaftsplanung 36: 261-269.